

Izgubljanje slovenske tradicije

V vsej Evropi je danes v teku velikanski in zelo važen proces preslojevanja prebivavstva, proces, od katerega je morda odvisna prihodnost marsikaterega evropskega naroda. To velja še v posebni meri za slovenski narod. Gre namreč za spreminjanje socialne strukture naroda. Slovenski narod je bil še do konca druge svetovne vojne po večini kmečki narod, kar pomeni, da je živela večina ljudi na deželi in da si je ta večina služila kruh v kmetijstvu ali s kako obrtjo, ki je bila v zvezi s kmetijstvom, npr. s kolarstvom, kovaštvom, čevljarstvom, komatarstvom, t. j. z izdelovanjem konjskih ali kravjih komatov itd. V povojnem času pa se je prebivavstvo v Sloveniji socialno zelo preslojilo in čeprav manjkajo zanesljive in posodobljene statistike, se lahko reče, da si služi v Sloveniji le še kakih 15 odstotkov ljudi svoj vsakdanji kruh s kmetijstvom, morda pa še manj. Nekateri menijo, da je padel ta odstotek že na 10 odstotkov in da bo v bližnji prihodnosti padel še nižje.

To pa ima velike posledice ne le, kar za aeva načine in oblike življenja, ampak tudi v kulturnem pogledu. Znano je, da je pomenil nekdanji pojem ljudska kultura ali ljudski jezik isto kot kmečka kultura in kmečki jezik. Danes pa to že ne velja več. Velika večina ljudi živi že v mestih ali trgih, ki nimajo nič več opravili s kmetijstvom. Celó mnoge vasi so že brez enega samega kmeta, ali pa je najti v vasi le še enega ali dva. Število prebivavstva na podeželju se manjša. To velja za vse slovenske dežele, posebno pa še za Primorsko. S tem pa se manjša, da ne rečemo izginja tudi prebivavstvo, ki je govorilo določeno narečje in bilo nosivec določene ljudske duhovne in materialne kulture. S starimi ljudskimi navadami in načini življenja in dela na polju, v gozdu, hlevu in v kmečkih obrtjih pa izginjajo tudi ljudski izrazi za orodja in dela, za vremenske spremembe, ki so bile za kmeta važne, nazivi za razne vrste živali in opremo za živali, npr. za konja ali krave, za kmečke vozove in njihove dele. Izgubljajo se tudi izrazi za posodo v kmečkih kuhinjah in za kmečke jedi. Skratka, izginja dosedanja ljudska, t. j. kmečka kultura, ki je zajemala, kot vemo, tudi duhovno in poetično območje. Izginjajo stare ljudske pesmi, pravljice in pripovedke, povezane z določenimi kraji in dogodki, prazniki in vražami.

Izginjajo tudi ljudska narečja. Ljudje, ki se selijo v mesta in trge, se navzamejo tamkajšnje govornice, že zato, da bi se čimprej prilagodili in veljali v svoji novi okolici za domačine. Nihče ne velja rad v svoji okolici, v

dalje na 2 strani ■

P O L J S K A vedno bolj razburkana

Burja na Poljskem se ne more umiriti in žene vedno višje valove. Včasih se zazdi, da bo potonila vladna ladja, včasih pa se zazdi v nevarnosti ladja »Solidarnost« z Lechom Waleso pri krmilu. Obema pa grozi trčenje s kako sovjetsko podmornico ali križarko, ki krožijo okrog njiju, na srečo za zdaj še bolj oddaleč.

Mogoče zunaj Poljske nihče točno ne pozna trenutnega položaja, prvič zato, ker je zapleten — zdi se namreč, da Walesa sam ne obvlada več popolnoma položaja v svojem sindikalnem gibanju in da mu to na raznih koncih uhaja iz rok —, drugič pa zato, ker zunanje poročevalce in opazovalce zanima bolj dramatičnost dogajanja, ne pa toliko njegova vsebina. Tako smo vsi nepopolno ali vsaj ne popolnoma točno obveščeni o tem, kaj je trenutno vzrok tolikim stankam. Ali vlada ni izpolnila obljub, ki jih je sprejela, ko je bil sklenjen sporazum s sindikatom »Solidarnost«? Se plače niso zvišale ali pa še vedno vlada pomanjkanje živil in nekaterih drugih življenjskih potrebščin? Je kriva temu samo nemarnost vlade, ali pa tudi nemarnost v podjetjih in pri delavcih, ki bi morali skrbeti za dobave? Ali sabotira državna in partijska birokracija? Ali pa je kriva splošna organizacijska nesposobnost, ki je bila že vedno ena največjih hib poljske državne uprave in gospodarstva?

Imamo vtis, da trenutni zaostritvi in vse večji ogroženosti poljskega položaja od zunaj, s strani Sovjetske zveze, ni kriva v bistvu v glavni meri niti »Solidarnost«, ki ima nedvomno dovolj vzrokov za svoje nastope, niti vlada ali partija, ker tudi onidve nimata interesa na vse večji zmedi na Poljskem, ampak da obstajajo neki drugi vzroki, ki jih od daleč ni dovolj jasno razločiti, a so in ki niti ne morejo biti toliko drugačni od vzrokov gospodarskih težav in kriz v številnih drugih evropskih državah, tako vzhodnih kot zahodnih. Ti vzroki so objektivni, čeprav jih verjetno ena in druga stran različno presojata in vrednotita. Eden izmed vzrokov je nedvomno neprestano višanje cene petroleja, kar povzroča težave v poljskem gospodarstvu v enaki meri kot povsod drugod, le da jih zaradi svoje splošne šibkosti verjetno manj uspešno premaguje kot marsikakšno drugo gospodarstvo v Evropi. Petrolejska kriza povzroča višanje cen, inflacijo in pomanjkanje nekaterih izdelkov. Delno pa je temu kriv tudi preveliki izvoz, da bi zmanjšali trgovinski primanjkljaj in ogromen dolg v tujini, posebno nasproti Zahodu. Tako ne ostane dovolj blaga in živil doma.

Tretji vzrok je nedvomno premajhna delovna učinkovitost. Poljski delavci imajo čisto prav, da se zavzemajo za prosto sobo-

dalje na 2. strani ■

SADAT V PARIZU

Egiptovski predsednik Sadat je iz Luksemburga prišel v Pariz. Na letališču ga je sprejel zelo svečano sam predsednik Giscard d'Estaing, čeprav je Sadatov obisk v Franciji samo zasebnega značaja. Egiptovski predsednik je namreč na poti v Združene države, kamor bo odšel v petek, da bo imel pogovore z novim predsednikom Reaganom.

V Luksemburgu je Sadat govoril v evropskem parlamentu ter je zagovarjal stališča, naj Zahodna Evropa sodeluje pri izboljšanju dogovorov v Camp Davidu za mir med Egiptom in Izraelom ter za samoodlobo Palestincev. Dal je tudi razumeti, da je naklonjen predlogu Giscard d'Estainga za tristranske pogovore, ki naj bi privedli do dobav zahodne tehnologije Tretjemu svetu

od financiranju arabskih držav, ki proizvajajo petrolej.

Okrepitev odnosov med Francijo in Egiptom utegne privedi tudi do sodelovanja med obema državama za mir v Afriki. Obe državi nasprotujeta destabilizacijski politiki Sovjetske zveze na Rogu Afrike ter Libije v Čadu. Francoska egiptovska politika utegne prepričati številne afriške države, da spremenijo nasprotovanje proti dogovoru v Camp Davidu. Za nasprotovanje so se odločile na pritisk nekaterih arabskih držav nasprotnic Egipta, a niso imele od tega nobenih napovedanih gospodarskih koristi.

Francija je z Združenimi državami na drugem mestu po naložbah kapitalov v Egiptu. Lani so naložbe znašale okrog 260 milijard lir.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 15. februarja, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 Mladinski oder: Zaklad pri samotni roži; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Okuole ognjišča — pred studencan, snopc prafc in muzike naših judij; 15.00 Šport in glasba ter neposredni prenosi; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 16. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Slovenci v miljskem okolišu; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Skladbe slovenskih in drugih jugoslovanskih avtorjev; 11.30 Beležka; 11.40 Zimzelene melodije; 12.00 Kulturni dogodki; 12.30 Melodije od vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.20 Z revije Zveze cerkvenih pevskih zborov, ki je bila v Kulturnem domu v Trstu; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Janez Jalen: »Bobri«; 15.00 Glasbeni ping pong; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenski kvintet trolil v Kulturnem domu v Trstu; 18.00 Kulturno pismo; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 17. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Primorska duhovščina pod fašizmom; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Oddaja za otroški vrtec; 11.30 Folklorne odmevi; 12.00 Četrtekova srečanja; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Odraslim prepovedano! 16.00 Mladi pisci; 16.15 Romantični trenutek; 16.30 Rezervirano za...; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Nove plošče; 18.00 »Florentinski slavniki«, komedija; 18.50 Priljubljeni motivi.

■ SREDA, 18. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Juranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Glasba skozi stoletja; 10.45 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole; 11.30 Beležka; 11.40 Zimzelene melodije; 12.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nadiških dolin; 13.00 Poročila; 13.20 Naši zbori; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Janez Jalen: »Bobri«; 15.00 Nove plošče; 15.30 Med dvema ognjema — kviz oddaja s sodelovanjem slovenskih goriških in tržaških višjih srednjih šol; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Iz sveta umetnosti; Glasbeni trenutek doma in drugje; 18.40 Priljubljeni motivi; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 19. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Slovenska društva v Trstu in okolici; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.45 Oddaja za drugo stopnjo osnovne šole; 11.30 Folklorne odmevi; 12.00 Glasbeni trenutek doma in drugje; 12.40 Melodije od vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Mladi pred mikrofonom; 14.45 Problemi slovenskega jezika; 16.00 Vinko Beličič: (Drugo) prelistavanje poldavnine: (8) »Zgodovina neke Zgodovine«; 16.30 Glasbene diagonale; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja.

■ PETEK, 20. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Zimske slike; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Za ljubitelje operne glasbe; 11.00 Oddaja za srednjo šolo; 11.30 Beležka; 11.40 Zimzelene melodije; 12.00 Na goriškem valu; 12.30 Melodije od vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.20 Mednarodno tekmovalje »Cesare Augusto Seghizzi« 1980; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: Kje je napaka? 14.30 Roman v nadaljevanjih — Janez Jalen: »Bobri«; 16.00 Okuole ognjišča — pred studencan, snopc prafc in muzike naših judij; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Priljubljeni motivi; 18.40 Slovenska imena naših krajev; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 21. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Svet za obzorjem; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Radijski koncert: skupina »Nova academia« iz Trsta v našem studiu 31. marca lani; 11.30 Folklorne odmevi; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas' b'le«, glasnik Kanalske doline; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: Tomi na obisku; 14.30 Gremo v kino; 16.30 Poslušali boste; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenski zbori in vokalne skupine na ploščah; 17.30 na goriškem valu; 18.00 Tone Partljič: »Marjetice...«, monodrama; 18.35 Priljubljeni motivi; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Poljska vedno bolj razburkana

■ nadaljevanje s 1. strani

to, toda glede na premajhno produktivnost dela bi prosta sobota pomenila še večji izpad produkcije in tako je razumljivo, da se tako vladni kot partijski krogi in vodilna gospodarska birokracija upirajo taki reformi, kolikor morejo, ali skušajo njeno uresničenje vsaj kar najbolj zavleči. Nadaljnji vzrok je zelo verjetno prenizka storilnost v poljskem kmetijstvu, ki nikakor ni bilo tako hudo prizadeto od komunistične »agrarne reforme« kakor v drugih komunističnih državah na evropskem vzhodu. Kmetom je po informacijah, s katerimi razpolagamo, a ki so po krivdi tako poljskih kot tujih informativnih agencij nezadostne, ostalo veliko več zemlje kot v drugih komunističnih državah. Težko si je torej razložiti, zakaj na Poljskem tako primanjkuje hrane in zlasti tudi mesa. Kaže, da je tudi temu vzrok neučinkovitost pri delu. Poljskim kmetom se gotovo ne sme očitati lenobe pri delu. Pridni so kot vsi drugi kmetje. Toda zaostalost poljskega kmetijstva je že stara in mogoče je bilo premalo storjeno, da bi jo odpravili, ne samo v tehničnem, ampak tudi v kulturnem pogledu. Poleg tega obstaja na Poljskem velik problem obširnih pokrajin, s katerih so bili pregnani nemški kmetje, ne da jih bili pri obdelovanju zemlje in v učinkovitosti dela nadomestili novonaseljeni poljski kmetje — kolikor je bila tista zemlja sploh dana kmetom.

Vse to so težave, ki imajo bolj gospodarske kot ideološke vzroke in ki jih Poljaki sami nedvomno bolj poznajo kot zunanji opazovalci. To je najbrž tudi tisto, kar povzroča, da so Poljaki sami, od Cerkve in Walese do partijskega vrha, manj zaskrbljeni zaradi možnosti kakega sovjetskega vdora, kot je zaskrbljena zahodna tujina. Poljaki namreč dobro vedo, da teh njihovih problemov tudi Sovjeti ne bi znali in ne bi mogli rešiti, še najmanj sovjetska vojska.

Če sovjetskim voditeljem ne bodo popustili živci iz političnih vzrokov, zaradi dozdevnih »provokacij« stavkajočih množic »Solidarnosti« in še bolj iz strahu, da »Solidarnost« ne bi okužila še množic v sosednih deželah Sovjetske zveze same, se bodo zelo verjetno vzdržali oboroženega vdora na Poljsko. Saj tudi dobro vedo, da bi tak vdor še veliko huje škodoval sovjetskemu ugledu in sovjetski politiki v svetu, kakor jima je škodoval vdor v Afganistan. Poljska pač ni nikak Afganistan, ampak je že več kot tisoč let živ del Evrope, ki je kljub vsemu še vedno v zgodovinskem in kulturnem pogledu ena sama družina, in grob poseg na Poljsko bi povzročil tako traumo ne samo v poljskem narodu, ampak v vsej Evropi, da je najbrž stoletja ne bi bilo mogoče preboleti. Upati je, da se Brežnjev in kolegi tega zavedajo. In prav tako bi bilo dobro, da tudi »Solidarnost« ne bi prenapenjala loka. Modra politika je tudi v tem, da ljudje vedo, kaj zaenkrat zmorejo. Cerkev na Poljskem in papež Poljak se tega zavedata, zato svetujeta zmernost in uravnovešenost, kar gotovo ne pomeni kapitulacije.

ŠOLSKI OKRAJ

Skupina senatorjev komunistične partije je med splošno razpravo o šolskih organih predložila resolucijo, ki zadeva slovenski šolski okraj. Resolucija obvezuje vlado, da pripravi tak ukrep, ki bo ustanovil zborni organ za kulturno in upravno samostojnost slovenskega šolstva in ki naj tudi izvaja naloge, ki jih zakon dodeljuje šolskim okrajem. Resolucijo je obrazložila senatorka Jelka Grbec, ki je spomnila kolege v senatu na splošni bojkot šolskih volitev med Slovenci v naši deželi in na obljube vlade, da bo rešila to odprto vprašanje. Prosvetni minister je med svojim odgovorom v imenu vlade sprejel resolucijo kot priporočilo.

Izgubljanje slovenske tradicije

■ nadaljevanje s 1. strani

kateri hoče stalno živeti, za priseljence, t. j. prišleka, kar je v bistvu isto kot tujec. Toda pri opuščanju starega narečja in pri sprejemanju novega, bolj mestnega in dozdevno bolj finega govorjenja se jezik takih priseljencev siromaši. Tako se, na splošno vzeto, siromašev slovenski govorni jezik. Tudi tisti, ki ostajajo v vaseh, opuščajo narečja, delno pod vplivom mest in trgov, delno pod vplivom časopisja, radia in televizije, najbolj pa pod vplivom šol, kjer otroke odvajajo narečja, ker mnogi učitelji in učiteljice zmotno mislijo, da so narečja nekaj slabega in da se morajo otroci naučiti knjižnega jezika, nato pa prenehati govoriti v narečju. Toda knjižni jezik nima besed in rekov za mnoge stvari, za katere jih ima narečje. Slovenski govorni jezik postaja tako revnejši in neizrazit, ljudje pa so vedno bolj negotovi v govorjenju, posebno kadar bi morali spregovoriti kje v javnosti. Nočejo ali ne znajo več govoriti v narečju, ki je njihov pravi materni jezik, ne znajo pa se tudi dobro in spretno izražati v knjižni slovenščini.

ni, katere so se le nepopolno naučili v šoli — saj vemo, da je skoraj nihče popolnoma ne obvlada v izgovarjavi in besednem zakladu. Zato jecljajo in prekinejo vsak stavek vsaj trikrat, začenjajo pa ga s tistim značilnim eeee... eee... eee, ki je tako značilno za Slovence in celo za nekatere časnikarje, ki jih moramo poslušati po televiziji.

Ni še mogoče reči, kam bo pripeljalo to preslojevanje slovenskega prebivavstva. Zdi se pa, da se posledice že kažejo v tistem, kar imenujejo nekateri »ogroženost slovenskega jezika«, drugi pa »usihanje slovenske ljudske kulture in kulturne tradicije«. Ljudje izgubljajo z navezanostjo na svoj kraj in stari način življenja v vaški skupnosti tudi nekdanjo povezanost z ljudsko kulturno tradicijo, le malokdo pa si jo zna nadomestiti z drugo, mestno kulturno tradicijo. Navadno obvisi med obojima in ne spada več niti v eno niti v drugo. Tako postane kulturno tujec v lastni domovini in v kulturi sploh. O tem bi morala tudi slovenska inteligenčna plast več razmišljati.

Letošnje Prešernove nagrade

Ob Prešernovem dnevu, dnevu slovenske kulture, so tudi letos podelili v Ljubljani Prešernove nagrade in nagrade Prešernovega sklada. Letošnja svečanost se je prvič odvijala v dvorani Kulturnega doma Ivan Cankar. Med Prešernovimi nagrajenci je bil letos režiser Jože Babič, iz Prešernovega sklada pa je bil nagrajen med drugimi tudi tržaški pesnik Marko Kravos. Nagradi iz Prešernovega sklada sta prejela tudi Valentin Oman iz Koroške in Silvester Komel iz Nove Gorice, oba za likovno ustvarjanje v zadnjih letih. Komel razstavlja v teh dneh svoje slike v fojerju Kulturnega doma v Trstu.

Nagrade je predal ob prisotnosti najvišjih družbenih in kulturnih predstavnikov, med katerimi so bili številni zastopniki iz zamejstva, predsednik upravnega odbora Prešernovega sklada Bogdan Osolnik.

Jože Babič je prejel Prešernovo nagrado za življenjsko delo na področju gledališke, filmske in televizijske režije.

Jože Babič je že več kot štiri desetletja ustvarjalno ploden v slovenskem gledališču. Pred vojno je najprej deloval v delavskih društvih Svoboda in Vzajemnost, nato pa prevzel vodstvo Mestnega gledališča v Ptujju. Med vojno je bil v ujetništvu in v odporniškem gibanju, nato pa se je začel poklicno uveljavljati kot režiser in igralec v Mariboru. Leta 1948 je odšel v Trst, kjer je kot dolgoletni režiser in umetniški vodja vzdignil Tržaško gledališče na raven naših najvitalnejših teatrov. Jože Babič je nekaj časa vodil tudi Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici, ki se je po njegovi zaslugi profesionaliziralo in razvilo v živ gledališki organizem. V znamenju Babičeve zrele ustvarjalnosti so se zvrstila dela svetovne klasike in domačih avtorjev.

V Trstu je režiral nad 150 predstav, njegov dosedanji opus pa šteje okoli 200 režij. O še zmeraj živem ustvarjalnem duhu pričajo tudi nenavadne Babičeve režije Veronike Deseniške, Matere Korajže, Krize ter Don Juana in Fausta. Ob imenu Jožeta Babiča ni mogoče mimo njegove filmske ustvarjalnosti. Doslej je režiral šest celovečernih filmov, med njimi Tri četrtine sonca, Veselica, Spopad na paralelah, Po isti poti se ne vračaj. Nič manj aktiven ni kot televizijski režiser z vrsto uprizoritev zlasti del slovenskih avtorjev. Ne nazadnje je treba omeniti tudi Babičevo oblikovanje množičnih proslav ob zgodovinskih jubilejih.

Sled štiridesetih let nemirno snujočega, vseskozi napredno usmerjenega dela Jožeta Babiča ostaja v povojnem slovenskem gledališkem, filmskem in televizijskem ustvarjanju izrazita in neizbrisna.

Letos so za življenjsko delo podelili šest nagrad, iz sklada pa je bilo 16 nagrajencev.

Marko Kravos je prejel nagrado iz sklada za pesniško zbirko Tretje oko.

Slavnostni govornik na proslavi v Cankarjevem domu v Ljubljani je bil predsednik društva slovenskih likovnih umetnikov Jože Cjuha. Podčrtal je, da so Prešernove pesmi temelj slovenske narodne samozavesti. Spomnil je na nenehne boje za obstoj in razvoj, ki jih je bil slovenski narod. Orisal je pomembnost vseljidskega odpora proti fašizmu. V sedanjem trenutku se moramo boriti proti naglim odtujevalnim procesom, da zaščitimo svojo občutljivost in da

se v imenu svobode ozaveščeni upremo nesvobodi in odvisnosti. Svet je danes bolj kot kdajkoli prej sklenjena celota, umetnost pa je jezik tega sklenjenega sveta: jezik sporazumevanja, jezik vere, jezik stiske, jezik protesta, jezik človeka na prehodu iz XX. v XXI. stoletja.

Cjuha je svoj govor takole zaključil:

Ko danes obujamo spomin na pesnika, ko se klanjamo njegovi veličini, je prav, da se ob tem zazremo vase, da bomo zmogli z izkušnjami, ki so za nami, s toleranco in človeško dostojnostjo preseči tiste nečednosti, ki jim je v preteklosti botrovalo pomanjkanje, nevednost in samozadosten, vase zagledan provincializem, da ne bomo ponavljali tistih grehov, ki nas težijo ob spominu na Prešerna in Cankarja, ob impresionistih in od njih do danes, da bomo zmogli živeti lepše in predvsem bolj svobodno. Umetnost je vedno hranila in plodila človeštvo in v nas je razvijala tiste poetične vrednosti, ki nas poleg drugega ločijo od termitov.

Kolonkovec: orožniki odnašajo ljudi

Deželni svet o obnovi potresnega območja

Deželni svet je razpravljal o stanju obnove na potresnem področju v Furlaniji. Razprava temelji na izjavah, katere so dali v imenu deželnega odbora predsednik Comelli ter odbornika Zanfagnini in Varisco.

Predstavniki PDUP-a Barazzutti je imel kritičen govor ter je dejal, da iz poročila predstavnikov deželnega odbora ni mogoče razbrati, kako je bil uporabljen denar za obnovo in s kakšnimi konkretnimi zaključki. Po njegovem ni dokazano, da je opravljena polovica obnove.

Svetovalec Slovenske skupnosti Štoka je po drugi strani izjavil, da je bilo opravljeno veliko delo ter je bilo storjeno vse, kar je bilo možno. Zakasnitve so večinoma razumljive zaradi velikega obsega katastrofe. Obnovo je treba vztrajno nadaljevati ter ohraniti etnično in kulturno imetje področja.

Liberallec Silimbergo je dejal, da je bilo poročilo odbornika Varisca korektno, ker ni prikrilo zakasnitev in drugih pomanjkljivosti. Raven dosežene obnove je zadovoljiva, kar je tudi zasluga podjetnosti samih Furlanov, ki so naknadili pomanjkljivosti javnih ustanov. Z obnovo je treba pohiteti med drugim zaradi inflacije.

Colombo v Združenih državah

Zunanji minister Colombo nadaljuje obisk v Združenih državah ter je iz New Yorka dopotoval v Washington.

V New Yorku je skupaj z ministrom za zunanjo trgovino Manco otvoril novo italijansko trgovinsko središče. V pogovorih z ameriški predstavniki je poudaril, kako Evropa želi, nadaljevanje dialoga med Vzhodom in Zahodom ter ne mara vrnitve v hladno vojno. Glede položaja v Italiji je povedal, da je italijanska demokracija težka demokracija, vendar je v svojih 40-ih letih znala premagati vse težave. Tudi tero-

rizem je samo osamljen pojav. Ves italijanski narod je združen v obsojanju terorističnih zločinov.

Colombo je prvi predstavnik evropskih vlad, ki ima stike z novo ameriško upravo. Imel je pogovore z zakladnim ministrom Reganom. V četrtek pa sta ga sprejela predsednik Reagan in podpredsednik Bush. Sestal se bo tudi z novim zunanjim ministrom generalom Haigom ter z ameriški parlamentarci, ki so italijanskega porekla. Razpravljali bodo o svetovnem političnem in gospodarskem položaju.

Pokrajinski izvršni odbor Slovenske skupnosti o političnem položaju

Pokrajinski izvršni odbor Slovenske skupnosti v Trstu je na svoji zadnji seji, ki je bila v ponedeljek, 2. t.m., obravnaval splošni krajevni politični položaj. V zvezi z razvojem krize miljske ladjedelnice Alto Adriatico je sicer prišlo do določenega premika v smeri, da je vsedržavna finančna družba Fincantieri pripravljena prevzeti večinski delež v glavni miljske ladjedelnice. Kljub temu pa ostaja še vedno odprto vprašanje prehodnega postopka in končne usode tega obrata. Ob tem je izvršni odbor SSK ponovno ožigosal nezaslišano diskriminacijo, da na enotnem protestnem zborovanju na Trgu Unità ni bilo slovenskega govornika, kar predstavlja velikanski korak nazaj v uveljavljanju enakopravnosti Slovencev.

Nekateri člani odbora so poročali o poteku treh študijskih zasedanj vsedržavnega značaja o problematiki manjšin v Italiji, in sicer v Rimu, Bocnu in Vidmu.

Razprava je tekla tudi o urbanističnih vprašanjih in še zlasti v zvezi z upravnim postopkom variante 25 tržaške občine ter o še vedno perečem položaju na Kolonkovcu. Med drugim je občinski svetovalec Lokar poročal

o sestanku z drugimi slovenskimi svetovalci v tržaškem občinskem svetu za preučitev možnosti enotnega nastopa proti razlastitvam na Kolonkovcu.

Pri obravnavi vprašanj, ki zadevajo šolo in kulturo, je izvršni odbor SSK pozitivno vzel na znanje, da katinarska šola Fran Milčinski lahko spet razpolaga z večnamenskim prostrom, ki ga je bil zasedel italijanski raz-

red. Do ugodnega razpleta tega vprašanja je prišlo po prizadevanjih staršev, učiteljstva in ravnateljskega sveta. Kot znano, je Slovenska skupnost za rešitev tega problema nastopila pri vladnem komisarju in prefektu dr. Marrosuju že takoj po zasedbi omenjenega prostora. Vprašanje je bilo zelo pereče, ker je namreč nedopustno, da bi se problemi italijanske šole reševali na račun okrnitve slovenske šole, za razvoj katere se je treba v takšnih primerih odločno zavzeti, saj predstavlja temelj narodovega obstoja ter naše najstarejše kulturno izročilo. V tem našem primeru je značilno dejstvo, da je praznovala 5. februarja šola na Katinari 190-letnico ustanovitve.

KOLONKOVEC še v središču pozornosti

Pereče vprašanje razlaščenja na Kolonkovcu ostaja še naprej v središču pozornosti slovenske javnosti. V torek je o tem predaval v društvu Igo Gruden v Nabrežini tajnik Kmečke zveze Bukavec.

O razlastitvah in sploh o prostorskih vprašanjih je razpravljala urbanistična komisija Slovenske kulturno gospodarske zveze, ki je potrdila svoje stališče, da so novi

posegi po slovenskem, večinoma kmečko obdelanem ozemlju, nepotrebni in škodljivi. Nujno je treba spremeniti občinski načrt ljudskih in cenenih gradenj ter usmeriti gradbene dejavnosti na mestno središče. Urbanistična komisija SKGZ razpolaga z obširnimi gradivom o skoraj vseh regulacijskih in urbanističnih načrtih v naših krajih. Sindikati so izrazili pripravljenost, da pristopijo k skupnemu preučevanju boljših prostorskih izbir.

Pred dnevi je zasedala v Trstu tudi pravno-urbanistična komisija Slovenske skupnosti. Njeni člani so ponovno razpravljali o položaju na Kolonkovcu, poglobili pa so tudi vprašanje namestitve proste industrijske cone, o kateri govorijo osimski sporazumi in ki je v zadnjem času spet v središču razprav političnih sil zaradi iskanja alternativnih predlogov za njeno lokacijo.

—o—

V ZNAMENJU NEZANIMANJA

Te dni so bile volitve študentskih predstavnikov v različne upravne svete tržaške univerze. Začele so se v torek, končale pa so se v četrtek. Udeležba je potrdila nezanimanje velike večine upravičencev, ki jih je skupno približno 12 tisoč. Medtem ko so se — z izjemo farmacije — udeležili volitev za fakultetne svete le posamezniki, je dosegla volilna udeležba za najpomembnejše svete predvsem za upravni svet univerze in za upravni svet univerzitetne podporne ustanove, samo 1,35 odstotka študentov. V torek je prišlo na univerzi tudi do protestne akcije z zasedbo rektorata po zasedanju, ki so ga nekateri študentje posvetili poviškom v vseučiliški menzi, kjer so uvedli različne cenike na podlagi dohodkov in študijskih uspehov obiskovalcev.

Na volitvah sta nastopili samo dve listi. Lista Demokratična alternativa za drugačno univerzo vključuje tudi vse organizirane slovenske študente in je med njenimi kandidati tudi slovenski kandidat Rado Race, ki obiskuje pravno fakulteto.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, štev. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Kolonkovec: buldožerji na delu

Spomin na pesnika Prešerna

Društvo slovenskih izobražencev in Slovenska prosveta sta v ponedeljek priredili zelo uspelo Prešernovo proslavo na ulici Donizetti 3, v Trstu. Udeležila se je velika skupina gledalcev, ki je napolnila Peterlinovo dvorano in se še dolgo po koncu sporeda zadržala v prijateljskem razgovoru.

Spored je obsegal nastop Mladinskega pevskega kvinteta, ki je zapel tri pesmi, slavnostni govor o Prešernovem človeškem in pesniškem liku pa je prebrala prof. Ester Sferco, ki je vanj vpletla tudi več recitacij iz Prešernovih del, ki jih je deklamirala Matejka Maver.

Kot je že običaj na Prešernovih proslavah teh prirediteljev, sta prišli na vrsto tudi razglasitvi literarnega natečaja Mladike in natečaja Mladi oder, ki sta ga že šestič razpisali Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Slovenska prosveta iz Trsta.

Sklepe in utemeljitve komisije za 9. literarni natečaj Mladike je prebral njen predsed-

nik prof. Martin Jevnikar. Podeljeni sta bili le dve drugi nagradi. Za črtico je bila nagrajena dr. Metka Kacin, za cikel pesmi pa Marija Kostnapfel.

Plakete Mladi oder so prejele dramske skupine iz Štandreža, iz Steverjana (društvo Sedej), oder »Jaka Štoka« s Proseka in Kontovela, gledališke skupine srednjih šol »Fran Levstik« s Proseka, »Srečko Kosovel« z Opčin in »Fran Erjavce« iz Rojana.

Ker je stopila revija Mladika letos v 25. letnik, je uredništvo razpisalo natečaj za novo platnico. Zmagal je Evald Crevatin, ki je na proslavi tudi dvignil nagrado. Utemeljitev tako za to nagrado kot za gledališka priznanja je podal predsednik Slovenske prosvete Marij Maver.

Kulturni spored Prešernove proslave je sklenila giasbena točka. Pel je basist Darij Zlobec ob klavirski spremljavi prof. Tomaža Simičiča.

Po poti odkritega sodelovanja

Stiki in srečanja med goriškimi in novogoriškimi občinskimi upravitelji so že postali skorajda vsakodnevni in jih označuje vedno večja odprtost in odkritosrčnost. Poleg teh bi rekli upravnih srečanj je v zadnjem času tudi vedno več uradnih srečanj na ravni deželnih ali ministrskih predstavnikov. Nedavno tega je bilo v Passarianu zasedanje mešane komisije za Videmski sporazum, v Portorožu zasedanje komisije, na katerem so obravnavali vprašanje avtoprevoznitva, v Rimu je bila v decembru komisija za izgradnjo mejnega prehoda v Štandrežu - Vrtojbi, večkrat se sestajajo turistični delavci obeh mest, ali pa tudi razna društva in organizacije. Skratka bi lahko rekli, da je sestankov in srečanj o vprašanjih, ki neposredno zanimajo naše obmejno področje, kar precej; to pa pomeni, da vsi čutimo potrebo po utrjevanju prijateljskih odnosov in vzpostavljanju tistih stikov, ki so za zgled številnim drugim narodom in državam: lahko bi tudi rekli, da je to zelo perspektivno, kajti razvoja in napredka enega mesta si ne moremo predstavljati brez razvoja in napredka drugega; gre tu za velikopotezno in odprto politiko čim širšega sodelovanja in upravljanja prostora, ki je enoten in ki ga samo formalno loči meja.

Ce je veliko stikov na vseh ravneh, je toliko bolj naravno, da pride do srečanj med goriško in novogoriško občinsko upravo, ki sta najbolj zainteresirani za razvoj ožjega obmejnega pasa. V Gorici smo komaj oktobra, štiri mesece po upravnih volitvah, dobili nov občinski odbor in novega župana. Goriški župan dr. Antonio Scarano je obiskal svojega kolega v Novi Gorici in tako vzpostavil prvi uradni stik nekaj dni po svoji izvolitvi; v ponedeljek, 9. februarja, pa je v beli dvorani goriškega županstva bilo prvo uradno srečanje po junijskih volitvah med novo goriško občinsko upravo in predstavniki občinske skupščine iz Nove Gorice. Poleg goriškega župana so bili prisotni še vsi odborniki, predsednik Trgovinske zbornice Delio Lupieri, glavni tajnik goriške občine in nekateri občinski funkcionarji; v novogoriški delegaciji pa so bili predsednik Jože Šušmelj, predsednik IS Skupščine Nova Gorica Stojan Vodopivec in zastopniki raznih občinskih interesnih skupnosti, sestanku je prisostvoval tudi generalni konzul SFRJ v Trstu Štefan Cigoj.

Goriški župan Scarano se je v uvodnem poročilu dotaknil vseh vprašanj, ki so jih predstavniki obeh mest obravnavali v preteklosti in navedel nekatera področja, kjer je prišlo do realizacije medsebojnega sodelovanja; zelo pozitivno je ocenil skupno opravljeno delo na področju kulturnih, športnih in urbanističnih dejavnosti. Omenil je skupne razstave, fotografske, kinomatografske prireditve, obiske šol, športna srečanja in stike med mladino iz obeh mest, pa tudi lahkoatletsko srečanje med Celovcem, Novo Gorico in Gorico, poleg tega pa še najbolj spontano in zato tudi najbolj živo zblíževanje med ljudmi, ki jih ne družijo samo neki sploš-

ni gospodarski interesi, ampak resnično prijateljstvo in potreba po spoznavanju. Ob tem se je goriški župan zaustavil tudi ob prisotnosti in pomenu slovenske narodne skupnosti v Gorici in dejal, da ta ne predstavlja samo »izraz kulturnega pluralizma, ampak faktor družbene, omikane in gospodarske obogatitve. V luči teh ocen si bo naša uprava prizadevala, da se sprejmejo tisti ukrepi, ki lahko omogočijo nadaljnji razvoj ob spoštovanju splošnih interesov vseh občanov.«

Nadalje je goriški župan poudaril potrebo, da se v največjem prijateljstvu in odkritosrčni izmenjavi mnenj zastavijo vse skupne sile, da se premostijo morebitne težave, ki se lahko pojavijo na eni in drugi strani meje in da se poleg doseđanega delovanja odločneje začne misliti o čim tesnejšem gospodarskem sodelovanju, kar je bilo v teh letih morda nekoliko zanemarjeno. Predsednik Jože Šušmelj se je v celoti strinjal z izvajanjem goriškega župana in podal pregled vseh objektov, ki so bili po skupnem prizadevanju obeh mest dovršeni in izvedeni v preteklem obdobju; zatem je nakazal nekatera še odprta vprašanja in predlagal, naj bi jih reševali v okviru skupnih mešanih medobčinskih komisij. Po daljšem dogovarjanju o pristojnostih in sestavi teh komisij sta delegaciji sklenili, da bosta občinski upravi do konca tega meseca imenovali stalne člane treh komisij, ki bodo zadolžene za tri področja in sicer komisija za urejanje prostora in varstvo okolja,

za družbeno-kulturne dejavnosti in za gospodarsko sodelovanje. O tem zadnjem vprašanju je bilo največ govora na ponedeljkovem sestanku: poudarjena je bila potreba po posodobitvi lokalnih sporazumov in po možnosti izboljšanja avtonomnega računa; predlagali so raztegnitev blagovnih list C in D na goriško pokrajino, kar bi uporabili tudi in predvsem za industrijsko sodelovanje, potrebno je tudi uresničiti deveti člen Osimskih sporazumov, v katerih se izrecno govori o novih oblikah italijansko-jugoslovanske kooperacije. Zanimiv je tudi predlog obeh občinskih uprav, da bi v obnovljenem videmskem sporazumu za maloobmejni promet predvideli nekatere olajšave kot na primer uporabo osebnih izkaznic namesto prepustnic za prehod meje, kar bi morale osvojiti oblasti na meddržavni ravni. Nadalje so razpravljali tudi o potrebi po varstvu okolja v bližini potoka Korna in goriške splošne bolnišnice; vsa ta vprašanja bodo občinski upravitelji in izvedenci obravnavali v okviru stalnih komisij. Ob zaključku sestanka je spregovoril tudi generalni konzul Štefan Cigoj, ki je visoko ocenil razne oblike medsebojnega sodelovanja in pohvalil prizadevanja obeh občinskih uprav, ki že mnogo vrsto let ustvarjata najboljše pogoje za razvijanje prijateljstva in plodnega sodelovanja ob meji. Ves potek zasedanja in sklepe, ki sta jih delegaciji sprejeli, sta obrazložila goriški župan in novogoriški predsednik na tiskovni konferenci ob zaključku sestanka, ki je poleg že utrjenega prijateljstva dokazal potrebo po nadaljnjem razvijanju vseh oblik sodelovanja. Prihodnje srečanje bo predvidoma ob koncu leta v Novi Gorici.

Odločen »ne« jedrskemu pospeševalniku

Na prvi seji občinskega sveta v Doberdolu v letošnjem letu so svetovalci sprejeli ostro resolucijo v zvezi z novico, da bi v Doberdolu zgradili jedrski pospeševalnik. Ta predlog je prišel iz vrst nekaterih tržaških političnih predstavnikov, zlasti še onih od Liste za Trst, ki pritiskajo, da bi sinhrotron zgradili v doberdolski občini. V resoluciji se tudi obsoja način, kako se to vprašanje zastavlja ob totalnem neinformiranju krajevnih upraviteljev, ki za novico izvejo po časopisih in ki bi morali v prvi vrsti odločati, ali naj se ta objekt zgradi na ozemlju občine. Poleg tega občinski svet zavrača možnost izgradnje tega objekta, ker bi ta predstavljal nevarnost asimilacije slovenskega prebivalstva in zaščite kraškega okolja. Občinski svet je nadalje sprejel še eno protestno resolucijo in sicer na račun finančnega ministrstva zaradi omejitev, ki jih določa vladni dekret, ki prepušča občinam možnost poviška električne energije. Občinski svetovalci so sprejeli sklep za nadzidavo občinske stavbe, kjer naj bi našla sedež bodoča srednja šola. Glede izgradnje telovadnice se je vzdržal svetovalec Slovenske skupnosti Mario Soban, ki je dejal, da nameravajo domačini v Jam-

ljah zgraditi telovadnico z denarjem juarskih zemljišč. Na seji je bil še govor o potrebah doberdolske knjižnice, za katero bo občinska uprava zaprosila prispevek na deželi v višini približno 4 milijonov lir. Doberdolski župan Mario Lavrencic, Karlo Černic, Marko Jarc in Berto Ferletič so novi člani, ki bodo občino zastopali v večnamenskem centru v Ronkah.

—o—

OSMI NATEČAJ »MOJA VAS«

Šolsko skrbništvo v Vidmu je izdalo dovoljenje študijskemu centru Nediža, da lahko priredi tradicionalni natečaj »Moja vas«, ki bo letos že osmič in za katerega je lansko leto ministrstvo za javno izobrazbo postavilo omejitve, kakor je postavilo omejitve tudi italijanskim šolam, ki so priredile natečaj v furlanskem jeziku. Študijski center Nediža je že poskrbel za razdeljevanje informativnih obrazcev za natečaj »Moja vas«, ki se bo zaključil 29. junija v Špetru Slovenov; udeležijo se ga lahko vsi, pod edinim pogojem, da predstavijo besedila v izvornem domačem narčju.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nova knjiga Rafka Dolharja »Moji kraški sprehodi«

Priznati moram, da že dolgo nisem bral nobene slovenske knjige s takim užitkom kot to novo knjigo Rafka Dolharja »Moji kraški sprehodi«. Napisana je tako sveže in v njej so doživetja v gorski in gozdni naravi tako neposredno prenesena na papir, da se bravcu pogosto zazdi, da čuti v nosnicah vonj borovja in cvetja na od sonca obsevanih pobočjih. Včasih me je pri branju obšla misel: »Bogve, kakšen bi bil Dolhar kot pripovednik, kot pisatelj novel ali romanov? Kako bi nas očarale njegove zgodbe, če bi jih znal tako lepo živo pisati, tako neposredno po življenju, kot zna opisovati svoje sprehode po tržaškem Krasu in po gorah sploh? In če bi znal vnesti vanje toliko tistega skoro simbolnega, skritega pomena stvari, kot ga je znal vnesti v te izletniške zapiske ali bolj rečeno spomine? In če bi si seveda mogel ohraniti tako živ, oseben slog?«

Knjiga, ki sta jo skupno izdali založbi Založništvo tržaškega tiska in koprška založba Lipa, obsega 110 strani in obsega štirinajst kraških doživetij, štirinajst sprehodov po tržaškem Krasu, na Volnik, na Grmado, na bazoviški gmajni, v dolini in v stenah Glinščice, na grebenski poti, na Socerbski planoti, na poti v Tomaj in v Škocjanski kot, pa na Nanos, Vremščico in Slavnik.

Dolhar je človek in avtor, ki ima ne le čut za kraško in gorsko naravo, ampak mu je ta narava del življenja. V njej ne pozablja na svoje vsakodnevne probleme, ampak jih presoja v drugi, vedrejši perspektivi. Ta Dolharjeva knjiga nam ponovno in še bolj kot prejšnje dokazuje, kaj lahko kraška narava pomeni človeku ta-

ko v telesnem kot v duševnem pogledu — oddih od moreče mestne civilizacije, estetski užitek in pravo kopel v čisti naravi, ki pa je tudi že od vseh strani ogrožena od motorizacije in drugih okužb, ki jih prinaša s seboj naš čas.

Opisi teh sprehodov so prepleteni z razmišljanjem o raznih problemih, ki nas mučijo, in s spomini na našo preteklost, kot npr. na bazoviško tragedijo. Niti ni treba še posebej omenjati, da so vsi ti zapiski napisani v odlični slovenščini in izrazitem osebnem slogu.

Ne moremo si kaj, da ne bi navedli iz knjige par odlomkov, ki razodevajo Dolharjev slog in kako notranje povezuje doživljanje kraške narave in narave sploh s tistim, kar mu zaposljuje duha. V prvi reportaži »Življenjsko zatišje pod Volnikom« piše med drugim: »Misli so se vračale k Efi in njenemu odmaknjenemu heremitažu in k možu, ki je ravnokar vprašal pomoč za rešitev nekega svojega problema. In takoj je bil tukaj dvom: ali imaš pravico, da se popolnoma umakneš iz družbe, iz katere si izšel? Nehote se ti vsili ugotovitev, da premnogi, tudi sredi mestnega vrveža, hodijo drug mimo drugega, stojijo ob strani. Sivina je z modrimi odtenki prelila ograde. Hitro sem stopil po dobro shojenem kolovozu, pa se mi je zdelo, da sem našel odgovor na vprašanje. Morda ni potrebno in ni prav, da se umaknemo v popolno samoto, morda je dovolj, da večkrat najdemo samotno kraško stezo, da se v tišini odpočije srce. Morda!«

V zapisku »Glinščica — dve uri planinske iluzije« je zapisal misel, ki se mu je utrnila med hojo: »Kmalu poiščem stezo, ki s Krasa pelje naravnost v dolino. Tako bom vsaj zopet med

skalami in zelenimi leskovimi grmi. Ne srečam žive duše. Sicer pa je to že običajno. Dovolj je, da greš malo stran od tlakovane poti, pa si takoj sam: tako v naravi kot v življenju. In ni ti treba biti niti divji lovec niti revolucionar, dovolj je, da ne hodiš po tisti poti, po kateri hodi-jo vsi, da si poiščeš lastno pot k cilju. In še tega ni treba, da bi bil življenjski cilj znatno drugačen od tistega, ki ga imajo vsi. Pa si že toliko drugačen, da lahko nekateri dobrohotno rečejo, da si čuden, tisti pa, ki ti niso naklonjeni, kmalu ugotovijo, da ti nekaj manjka, skratka, da nisi za med ljudi.«

In v zadnjem zapisku, ki ima naslov »Ena bo zadnja!« — namreč ura, opisuje izlet na visoki, samotni Tabor pri Štjaku, odkoder se je večina prebivavcev že preselila v dolino, kjer je življenje dozdevno lažje. Takole pravi: »Polo-

OBVESTILO NAROČNIKOM
Zaradi čedalje večjih tiskarskih stroškov smo sklenili nekoliko povišati naročnino za leto 1981. Letna naročnina bo od 1. januarja leta 1981 dalje znašala 15.000 lir. Za inozemstvo bo letna naročnina znašala 20.000 lir. Prepričani smo, da bodo naši naročniki upoštevali naše težave in nam kljub podražitvi ostali zvesti kot doslej.

UPRAVA NOVEGA LISTA

žen, valovit hrbet, po katerem se iz šeststo metrov visokega Tabora spuščam proti Štjaku, je na južni strani dobro obdelan. Pogled zaplava preko valovitega Krasa od Avberja do Tomaja in preko Dutovelj do Stanjela. Tam je že doma vinska trta. Na senčno stran grebena, preko katerega se pogled izgubi v Vipavski dolini ali pa zleze po položnem hrbtu Nanosa na vzhod, se je zasadi mecesen. Le kako se je lahko takljudovalen sin planin zasadi na to, pa čeprav šeststo metrov visoko primorsko pobočje. Bogve kdaj in kako je sem prijadralo z vetrom njegovo seme. Neke vrste alpska flora in mediteranski naravni dar. Tudi danes s severa jadrajo beli kopaški oblaki, ko se ob nagibajočem se soncu zamišljeno, a sproščeno sprehajam po Štjaku. Na poti srečam drobno staro ženicu. Njena koščena postava niti z velikim zalivalnikom, ki ga nosi na glavi, ne sega preko zelenega obzorja. Kam pa z vodo, jo vprašam, a vas suša tako hudo tare, da vam je zmanjkalo vode? Ne ne, k možu grem, odgovori preprosto, na žegen. Nehote mi je s svojim preprostim odgovorom zaprla sapo, da sem se šele čez nekaj trenutkov zavedel. Ozreti sem se moral za njo, da sem pozdravil, ko je s svojim bremenom na glavi, kot senca hitrih nog zavila na domače pokopališče. Na tisto čudovito in preprosto pokopališče na sončni livadi, na razvodju med Krasom in Vipavo, kjer sredi ogromnih grobov stoji najlepše kamnito znamenje Križanega, kar sem jih kdaj videl. Pozanimal bi se rad, katera mojstrska roka ga je izklesala, a že vem, da bo trud zaman. Zena je zavila k moževi gomili in z vodo in solzami zalila sveže posajene rože. Njemu je zadnja že odbila, pohiti misel zopet k napol zabrisanemu napisu na taborski cerkvi. Sonce se hitro nagiba k zatonu, zato med porumenelimi pašniki posešim korak v dolino.«

Taka je ta nova knjiga Rafka Dolharja. Polna ljubezni do kraške zemlje in do slovenskega človeka na njej.

Peta številka »Pastirčka«

Nova, peta številka mladinskega mesečnika Pastirček prinaša na uvodnem mestu pesem Ljubke Šorli »8. februar ...«, posvečeno Prešernovemu dnevu, ki je tudi slovenski narodni praznik.

Slovenski praznik v eno nas združuje,

k zvestobi vodi, v nas pogum budi.

Slovenec v svojo lastno moč veruje ...

Prešernov duh med nami naj živi!

poje Ljubka Šorli. Sledi članek o svetem mučencu Blažu, katerega god obhajamo kristjani 3. februarja in katerega ime nosi veliko Slovencev. Nekaj strani zavzemajo rubrike Katehetska stran, Za srečno življenje in Rišemo, pišemo, učimo se s Pastirčkom. Risbi Pusta in Prešerna je narisala Majda Paulin. V rubriki Spoznavajmo svet in ljudi! lahko spoznajo učenci višjih šol Marijo Sklodovsko-Curie, ki je skupaj s svojim možem odkrila element radij. Članek je živahno napisan, vendar pa moti večkratno poudarjanje njenega »slovanskega rodu«, pod čemer si niti odrasli niti otroci ne morejo predstavljati nič konkretnega. Ali je mišljena pod »slovanskim rodom« mogoče rasa? Toda »slovan-

ske rase« znanost o rasah ne pozna, razen tega se zdi, da je bila Marija Sklodovska-Curie sicer rojena na Poljskem, a da je bila Judinja. Veri se je pozneje sploh odrekla, enako kot njen mož.

Duhovito in hkrati poučno igro pripravlja Zora Saksida otrokom v rubriki »Od lažjega k težjemu«. Ta rubrika je zelo primerna tudi za dopolnilo pouka v nižjih razredih osnovne šole. Med izvirnimi prispevki zasluži posebno omembo »Molitev« Marka Cupina s srednje šole »Ivan Cankar« v Trstu. Marija Perat je napisala članek o pisatelju Damiru Feiglu, Hubert Močnik pa članek o plimovanju morja. Anamarija Zlobec pa je prispevala kratko otroško igrice v slavo Francetu Prešernu. Karmen Natural je prijetno in s humorjem opisala svoj prvi samostojni kuharski poskus, Julče Gorjan pa poučuje otroke, naj ne bodo požrešni. Zelo prijetno je brati otroška pisma, iz katerih diha prisrčnost in odkritosrčnost. Naj omenimo še pesmico Ljubke Šorli z notami, katere je zložil Andrej Bratuž. Seveda ne manjka ugankarski koticček pod naslovom »Pastirčkovo razvedrilo«. Mesečnik je seveda tudi kar obilno in čedno ilustriran. Tako bo tudi ta številka razveselila naše otroke.

Trideset let Kmečkega društva v Štandrežu

V soboto, 7. februarja, so se zbrali v dvorani Andrej Budal štandreški kmetje na svojem tridesetem občnem zboru. Glavno poročilo je imel predsednik tega društva Viljem Zavadlav; omenil je delovanje društva v preteklem letu in se zaustavil ob tem pomembnem jubileju, ki ga letos obhaja Kmečko društvo iz Štandreža. Podal je tudi kratko zgodovino društva, ki se je v začetku petdesetih let borilo za modernizacijo in mehanizacijo kmetijstva, v naslednjih in še zlasti zadnjih letih pa

70-LETNICA GORIŠKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA

Letos bo Slovensko planinsko društvo v Gorici proslavilo svojo 70-letnico ustanovitve; gre za visok jubilej, ki je v delovanju vsakega društva zelo pomemben. Proslavili ga bodo z različnimi kulturnimi prireditvami, predvsem v jeseni, kar bo tudi spodbuda za nadaljnje delo in za razširitev delovanja te naše planinske ustanove. O pripravah na proslavo in o opravljenem delu v pretekli sezoni je govoril predsednik SPD Vlado Klemše na 34. rednem občnem zboru, ki je bil pred nedavnim v Gorici. Podal je tudi oceno preteklega sezone in se zavzel za uspešnejše delo odbora in vseh članov v prihodnji dobi. Podrobna poročila so še podali tajnica društva, načelniki društvenih odsekov, bla-

DAN SLOVENSKE KULTURE V ČEDADU

Kulturno društvo »Ivan Trinko« prireja v petek, 13. t.m., ob 19. uri v dvorani hotela Roma v Čedadu »Dan slovenske kulture«. Ob tej priložnosti bosta predstavljena Trinkova potopisa »Beneška Slovenija — Hajdimo v Rezijo«, ki ju je letos izdala Mohorjeva družba iz Celja. Knjigo bodo predstavili: Rafko Vodeb, Vitko Musek, Marjan Breclj in Joško Kragelj, ki so knjigo uredili in spremljali v tisk. Sodelovali bodo citiravci iz Rezije.

gajnik in gospodar. Na občnem zboru, ki se ga je udeležilo veliko število ljubiteljev gora in narave ter tudi najvišji predstavniki Planinske zveze Slovenije, so sklenili povišati članarino na 5 tisoč lir (na 2 tisoč za mladince) in so izvolili nov društveni odbor za naslednji dve leti. Udeleženci občnega zbora so tudi sprejeli predlog, da se dolgoletni član in predsednik Bernard Bratož imenuje za častnega predsednika, kar so vsi potrdili z navdušenim ploskanjem. Podelili so tudi nekaj priznanj: tako so na primer Arturu Košuti izročili srebrni častni znak PZS za njegovo dolgoletno delovanje v upravnem odboru; Mariji Bogataj, Dolores Lenardič, Zoranu Škrku, Borutu Lebanu in Emilu Klanjščeku pa priznanje za 25-letno neprekinjeno članstvo.

je vse svoje sile zastavilo za obrambo še nekaterih rodovitnih površin, ki iz dneva v dan postajajo manjše; ljudske hiše, industrijska cona, obmejne infrastrukture so v preteklosti in tudi še danes odzemaajo štandreškim kmetom življenjski prostor, vse to pa zahteva odločen boj za obstoj te dejavnosti, ki je bila v Gorici vedno izmed najbolj cenjenih. V svojem govoru se je Viljem Zavadlav tudi spomnil ustanovnih članov društva: Franc Lupina (ki je bil tudi prvi predsednik društva), Andreja Brajnika, Dominika Nanuta, Mirka Marvina, Emila Cingerlija, Jožefa Pavletiča in Cvetka Brajnika. Za Lupinom so postali predsednik Viljem Zavadlav, Jožef Pavletič, Vladimir Zavadlav in Danilo Pavlin. Sedaj je predsednik Viljem Zavadlav, tajnik pa Dušan Brajnik.

—o—

EVROPSKI ČASNIKARJI BODO ZBOROVALI

V Rimu je zasedalo stalno tajništvo za mednarodna srečanja evropskih časnikarjev. Zasedanja so se udeležili zastopniki časniških sindikalnih organizacij iz Francije, Italije, Jugoslavije, Portugalske, Romunije in Madžarske. Kot opazovalci pa so bili prisotni zastopniki časniškega združenja, ki ima svoj sedež v Bruslju, ter združenja, ki ima svoje središče v Pragi. Na zasedanju v Rimu so sklenili, da bodo do 25. septembra v Italiji priredili šesto mednarodno zasedanje evropskih časnikarjev, na katerem bodo razpravljali o stanju sodelovanja v Evropi v skladu z izvajanjem helsinške listine ter o vlogi časnikarjev pri širjenju informacije.

Prva letošnja številka »Mladike«

»Mladika« je stopila letos v jubilejno, 25. leto svojega izhajanja. Temu je posvečen uredniški uvodnik prve letošnje številke, ki ima naslov »Četrto stoletje ljubezni«. V njem je rečeno med drugim: »Ze izbira imbena pove precej: hoteli smo se navezati na neko tradicijo, ki je bila morala usahniti ob nastajajočem fašizmu. Zato je bila ob uvodnem članku naše prve številke reprodukcija zadnje podobe z ovitka goriške MLADIKE iz leta 1922. Z imenom smo se vrnili k nekim presekanim koreninam, hkrati vedoč, da je bilo od tedaj presekanega še veliko drugega, in da je napočil čas za besedo, ki naj bo svobodna ne le jezikovno, marveč tudi miselno.«

Sledi kratek članek »Kronist Anton Kufolo«, ki je bil vzor in model za Bevkovega »Kapšana Martina Čedermaca«. Fotografija ga prikazuje pri delu z lopato, namreč na tridnevnem prisilnem delu, na katero ga je obsodil neki fašistični komisar. Potem objavlja Mladika prvo nadaljevanje njegovih zapiskov iz leta 1938, ki obujajo moreče vzdušje tistih let. S kratkim člankom se spominja Mladika tudi nedavno umrlega zaslužnega istrskega duhovnika Boža Milanoviča.

Edini članek v rubriki »Pod črto« ima naslov »Za kvalitete življenja«. Članek namreč postav-

STAVKA ZDRAVNIKOV V BOLNIŠNICAH

V Italiji je v teku stavka zdravnikov, ki so v službi v bolnišnicah. Gre za skupno kakih 50 tisoč zdravnikov, ki so člani različnih sindikalnih organizacij. Te sindikalne organizacije so stavko, ki bo trajala do petka, oklicale predvsem iz gospodarskih razlogov. Trdijo namreč, da se plače zdravnikov po bolnišnicah niso bistveno spremenile že deset let. Zadnji poviški, ki jih je vlada priznala takoimenovanim družinskim zdravnikom, se pravi tistim, ki paciente sprejemajo v ambulantah in delajo za razne bolniške blagajne, so povzročili veliko negotovnosti pri zdravnikih v bolnišnicah, ki se čutijo zapostavljene. Zato so se torej odločili za stavko.

POLOŽAJ NA KOROŠKEM

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem je izrazila zadovoljstvo, da je pred kratkim prišlo do srečanja med predsednikoma obeh slovenskih osrednjih organizacij na Koroškem in predsedniki avstrijskih strank, ki imajo svoje predstavnike v koroškem deželnem zboru. Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem opozarja, da so pogovori potekali na enakopravni ravni in da v središču pozornosti ni bilo vprašanja vstopa Slovencev v manjšinske sosvete, kot je poročal koroški tisk, temveč predvsem možnosti in oblike nadaljnjega dialoga na deželni ravni. Zveza slovenskih organizacij opozarja, da bo predmet pogovorov na naslednjem srečanju cela vrsta stvarnih vprašanj, kot so problem dvojezične predšolske vzgoje v javnih otroških vrtcih, problem šolstva, problem slovenskih radijskih in televizijskih oddaj ter vprašanje manj razvitih predelov Južne Koroške, ki bi jih oblast morala finančno krepkeje podpreti.

lja vprašanje »kvalitete življenja, ki si jo mora manjšina sama omisliti in si jo pridobiti, ne glede na ravnanje oblasti«. Zelo prikupno, pristržno napisano črtico pod naslovom »V idrijskih Krnicah« je prispevala Zlatka Lakatos. Zajeta je iz spomina na otroška leta in hkrati nam prikazuje košček resničnega kmečkega življenja. Radi bi še kaj brali od te avtorke. V zvezi z novim letom je članek »Ali se naš koledar moti? Smo v letu 1981 ali 1985?« Poučnega in hkrati razvedrilnega značaja je tudi kramljanje v rubriki »Staro in novo o naravi in človeku«, z zanimivostmi o naravi, matematiki, šahu in izvoru besede Evropa. Martin Jevnikar ocenjuje dve novi knjigi: »Duh velikih jezer« Alojza Rebele in »Pero in čas« Mirka Javornika.

Tomaž Simčič objavlja zapiske iz dnevnika, ki si ga je pisal na nedavnem mladinskem shodu v Rimu. Bruna Pertot pa je napisala duhovito kratkočasen članek o »očarljivi rdečelaski koruzi«, nadaljujujoč svojo serijo lepih člankov o sadežih. Tri pesmi je poslal za to številko z Japonskega Vladimir Kos. Omeniti ja še Pisma in razne rubrike, npr. Čuka na Obelisku. V prilogi pa prinaša Mladika nove strani etimološkega slovarja slovenskih priimkov z zahodne meje slovenstva izpod peresa Pavleta Merkuja. Številka je seveda ilustrirana kot vedno.

MOSOLIMPIADA 80

0000 SAŠA RUDOLF 000000000000 19 0000

Trg Džerzinski,
22. julija 1980, dopoldne

Kolikokrat smo v vohunskih romanih, filmih, revijah in tudi dnevnikih zasledili ime *Džerzinski*, ki je skoraj postalo sinonim podtalnih iger za oblast in nadoblast nad zavzezniki, ideološkimi nasprotniki in neuvrščeni. Na trgu *Džerzinski* ima namreč sedež sovjetska tajna služba *KGB*, tik za sedemnadstropno sivo palačo s hišno številko 2 pa je zloglasni zapor *Lubjanka*, skozi katerega je šlo na deset tisoče sovjetskih državljanov na poti v koncentracijska taborišča v Sibiriji. Koliko jih je umrlo zaradi mučenja in koliko jih je padlo pod svinčenkami brez sodnega postopka je tajnost, za katero verjetno ne vedo niti arhivarji *KGB*. Po padcu v nemilost so bili tu usmrčeni poglavarji Stalinove tajne policije *Jagoda*, *Ježo* in *Beria*.

Če med sprehodom po ulicah olimpijske Moskve ni opaziti običajne velemestne množice, je na trgu *Džerzinski*, še posebej na strani, kjer se dviga sedež *KGB* pravo mrtvilo. Moskovčani se skoraj instinktivno izogibajo pohajkovanja po trgu, le tu pa tam je kak tujec.

Sigla *KGB* je najnovejša oznaka za vohunsko organizacijo, ki je bila ustanovljena leta 1917 s siglo *ČEKA*, nakar se je v letih preimenovala v *GPU*, *OGPU*, *NKVD* in *MGB*. *KGB* skrbi tako za vohunsko in protivohunsko službo kot za notranjo varnost. Prva selekcija, ali »prva višja direkcija« se ukvarja z mednarodnim vohunstvom. Od tu naj bi prihajale direktive za destabilizacijo v raznih zahodnih državah, pomoč prevratniškim in terorističnim skupinam, kot sta uradno potrdila pred kratkim italijanski predsednik *Pertini* in novi vodja ameriške uprave *Reagan*.

Zahodno-nemška revija *Der Spiegel* je v času moskovskih iger zapisala, da verjetno ni kraja na svetu, kjer *KGB* ne bi imela svojega človeka. Za vsakega vohuna v tujini jih je vsaj pet v domovini. Po istih virih ima *KGB* na razpolago skupno pol milijona uslužbencev, od teh se jih 90 tisoč neposredno ukvarja z vohunstvom. Druga in peta sekcija razpolagata z od 50 do 100 tisoč možmi, ki skrbijo za notranjo varnost, nadzorujejo disidente, tuje študente, časnikarje in diplomate. Nadaljnjih 300 tisoč mož, ki so v uniformah, skrbi za varnost domačih političnih mož in za obrambo državnih meja. Praktično torej nadzorujejo vojsko, ki straži meje.

KGB ima podružnice v vseh večjih sovjetskih krajih, svoje ljudi v vojski, policiji, tovarnah, uradih, sindikatih, vladnih uradih, univerzah in najpomembnejših kulturnih ustanovah. Kot pravijo, je v stalnem konfliktu z vojaško vohunsko organizacijo *GRU*. Obe pa naj bi sodelovali pri novačenju prevratniških elementov v zahodnih in neuvrščeni državah.

Največ podatkov o sovjetski vohunski službi je na Zahod prinesel bivši češkoslovaški general *Jan Sejna*, ki je 25. februarja 1968 zbežal iz Prage preko Madžarske in Jugoslavije ter se v Trstu predal ameriškim agentom. *Sejna* je bil generalni tajnik komisije za obrambo pri centralnem komiteju češkoslovaške

partije, nato pa štiri leta prvi tajnik obrambnega ministrstva in je torej po nalogu partije nadzoroval vojsko in vohunske organizacije. Bil je prvi, ki je razkrinkal sovjetski načrt *Polarika* o vdoru v Jugoslavijo preko Avstrije. Po tem načrtu bi 50 tisoč češkoslovaških in madžarskih vojakov v 48 urah zasedlo večji del Avstrije in Jugoslavije.

Toda marsikdo je tedaj menil, da njegovemu pričevanju ne gre slepo verjeti, saj so Sovjeti mojstri v *dezinformaciji*, saj druga sekcija *KGB* načrtno obvešča zahodne vohunske službe z lažnimi informacijami, ki so deloma tudi resnične, da Zahod spravi v zadrego.

Toda potrditve, da je *KGB* neposredno vpleten pri podpori prevratnikov in teroristov prihajajo tudi od drugod. Predstavniki Palestinske osvobodilne fronte *Zehai Labib Terzi* je 11. septembra 1979 v televizijskem intervjuju priznal, da se Palestinci urijo v Sovjetski zvezi in drugih socialističnih državah, kjer se seznanjajo z najmodernejšim orožjem od brzostrelk *Kalašnikov* do raket. 32-letni fedajin *Adnan Jaber* pa je izraelski vohunski službi priznal, da je leto dni preživel v vasi *Sohodnaja* 40 kilometrov od Moskve, kjer so ga izvežbali v mestni gverili, tehniko politične propagande in uporabljanju razstreliva.

— Znaš, *Jakec*, tisti zahodni napredni politiki, ke be radi dokaze zastran terorizma so glih taki ku tisti zakonski mož, ke je tou jemet dokaze, de mu žena dela korne in jeh na nobeno vižo ni mogu dobet.

— Pej kaku misleš tu?

— Ma vidi: se kličejo te brigade ja al ne rdeče brigade, za marksizem-leninizem, proletarske, za komunizem jn taku naprej?

— Ja.

— Pravejo al ne, de čejo uničēt kapitaliste jn naredēt socializem? Jn kej ne toučejo po sodnikeh, po policiji jn vsemi, kar brane ta sistem? Kej ni an češki general, ke je ušou na zahod povedau, de je blizi *Karlovih Varov* na Češkem an kampo, kamor ke se učijo tudi taljanski teroristi? Kej nimajo teh kampov za vežbanje u Severni Koreji, u Južnem Jemeni, u Vzhodni Nemčji jn še marsikje? Jn zmiram u

Tudi italijanski skesani teroristi priznavajo, da so prejeli pomoč od sovjetskega *KGB*. *Fabrizio Giai*, ki so ga aretirali 17. aprila '80, je povedal preiskovalcem, da je teroristična skupina *Prima linea* dobila preko Palestinec 30 brzostrelk *Kalašnikov* vrste *Ak-47*. To pomeni, da ne gre za najmodernejšo, pač pa za brzostrelke že nekoliko zastarane proizvodnje. Čete varšavskega pakta razpolagajo namreč zdaj z orožjem *Kalašnikov Akm*. Drugi skesani terorist *Patrizio Peci* pa je povedal, da so Rdeče brigade pri napadu na rimski sedež Krščanske demokracije razpolagale tudi z brzostrelko *Kalašnikov*. Ker gre za dokaj komplicirano orožje, je nujno, da je imel brigadist, ki je v Rimu kosil s sovjetsko brzostrelko, za sabo vsaj nekajtedensko vežbanje.

(Dalje)

EVROPSKA GOSPODARSKA SKUPNOST

V Bruslju so objavili 14. splošno poročilo o delovanju Evropske gospodarske skupnosti. Poročilo obravnava tako notranji položaj kot odnose z drugimi državami.

Obsežno poglavje je posvečeno energetski politiki. Poročilo ugotavlja, da so se vsi pričeli zavedati potrebe za varčevanje z energijo. Reakcija proti podražitvam petroleja je zdaj hitrejša, kot je bila v prvi petrolejski krizi leta 1973. Poleg varčevanja s petrolejem so bili sprejeti ukrepi za prehod na druge energetske vire. Del zasebne proizvodnje je uporabljen za nove energetske investicije.

državah, ke so ruski sateliti al pej prijatli sez ruskemi vojaškemi svetovauci?

— Ja, ma tu še neče reč, de so zatu odgovorne tiste vlade al morbet prfina Sovjetska Zveza!

— A ne? Kej misleš, de se bojo u tisteh državah učili strelat, jemeli košto jn kvartir jn de policija ne bo neč znala? Ma kej ne znaš, de u teh državah nanka vrabec ne pade ses strehe, de ne be znala policija jn centralni komite? Jn orožje, ke ga dobijo pr teroristah ie skori zmiri al češko al rusko. Kej misleš, de u njej fabrikah od orožja neč ne kontrolirajo, kam grejo njej mitre, revolverji, dinamit jn vse sorte?

— E ma vselih še ni moč reč, de je dokazana odgovornost ...

— Zdej videm, de si ti *Jakec* glih taku ku tisti zakonski mož! Znaš, je biu aden, ke je nekej sumu, de jema njegova žena anga ljubčka. Ma za jo tožet, je tou jemet dokaze. Jn taku je vzeu anga detektiva, de bo najdu dokaze. Jn čez an mesec mu pride tisti detektiv povedat, de mu žena res dela korne. »Jest čem dokaze« je reku mož. »Predvčerajšnjem sta večerjala u restavraciji.« Ma moži se tu ni zdelo zadoستي jn je prašau: »Jn pole?« »Pole sta šla u an nočni lokal« je povedau detektiv. »Jn pole?« je tou vedet mož. »Pole sta šla nomalo špancierat pr murji, ke je bla lepa pouna luna.« Jn mož je še prašau: »Jn pole?« »Ja pole sta šla u an hotel jn vzela an kāmro. Sm gledau skuzi uakno ma sta hmali ugasnela luč jn nisem vidu neč več.« je reku detektiv. Jn mož, jezen: »Sakrabort, zmiram ta večna negotovost!«

— Videš, taku, taku si ti.

— Ja, ma prou dokazov res ni blo.

— E, dragi moj, ni bol slepeh jn gluheh od tisteh, ke nečejo videt jn nečejo slišat ...